

Polując na pomysły: Wokół dynamiki i uwarunkowań rozpoznawania twórczych rozwiązań

„Jak rozpoznawać dobre pomysły: te, nad którymi warto pracować i wprowadzić w życie?” – to pytanie ważne dla badaczy twórczości, ale również naukowców, artystów i przedsiębiorców – żeby wymienić profesje, które pierwsze przychodzą na myśl. Historia odkryć, powstawania dzieł sztuki, rewolucyjnych produktów biznesowych czy społecznie znaczących przedsięwzięć pokazuje jednak, że trafna ocena efektów własnej pracy jest nie lada wyzwaniem. Nawet Beethoven oceniając 70 własnych kompozycji muzycznych w aż 15 przypadkach sromotnie się pomylił: spodziewał się sukcesu, podczas gdy ostatecznie kompozycje okazały się przeciętne (jak na Beethovena). Z (nie)trafnością oceny własnych idei mierzą się jednak nie tylko wybitni twórcy czy wynalazcy – w życiu każdego z nas, tak zawodowym, jak i osobistym, poza wytwarzaniem pomysłów, liczy się również ich trafna ocena.

Tradycja naukowych badań nad twórczością prowadzi do przekonania, że w procesie kreatywnego myślenia decydujące jest generowanie pomysłów. Fakt, nie ma twórczości bez pomysłowości. Jednak nie każda pomysłowość daje twórcze skutki. Wiele wiadomo już na temat tego, jakie czynniki indywidualne i sytuacyjne warunkują wytwarzanie oryginalnych i użytecznych pomysłów. Wiemy, na przykład, że w miarę upływu czasu generujemy mniejszą liczbę, ale coraz bardziej oryginalnych pomysłów. Nie rozumiemy jednak jak zmienia się w czasie ocena pomysłów i w jaki sposób uczynić tę ocenę bardziej trafną.

Co zatem decyduje o tym, że jesteśmy (bądź *nie jesteśmy*) dobrymi selekcionerami swoich pomysłów? Czy w ich rozpoznawaniu stajemy się bardziej efektywni wraz z upływem czasu? Kiedy, w jakich warunkach i za pomocą jakich oddziaływań możemy nauczyć się identyfikować to, co oryginalne, potencjalnie użyteczne i nowe. Celem tego projektu jest pogłębienie wiedzy na temat mechanizmów psychologicznych i sytuacyjnych odpowiedzialnych za efektywne rozpoznawanie (potencjalnie) twórczych rozwiązań.

Na podstawie wyników dotychczasowych badań zakładam, że nabywanie i rozwijanie trafności rozpoznawania jest dynamicznym procesem, podatnym na wpływy czynników związanych z zadaniem i kontekstem, ale też zależnym od indywidualnych charakterystyk poznawczych. Główne problemy badawcze tego projektu zostaną zbadane w serii badań: jednym korelacyjnym, pięciu eksperymentalnych oraz praktycznie zorientowanej interwencji. Każde badanie będzie testować specyficzne mechanizmy trafności rozpoznawania pomysłów. W Badaniu 1 planuję określić dynamikę trafnego rozpoznawania pomysłów w czasie. W kolejnych eksperymentach zbadam, jak na efektywność rozpoznawania pomysłów wpływają przykłady i dostarczana wiedza (Badanie 2a i 2b), informacje zwrotne (Badanie 3) oraz obciążenie poznawcze (Badanie 4a). Sprawdzę również, czy inteligencja chroni przed negatywnymi wpływami sytuacyjnymi, gdy rozpoznajemy pomysły (Badanie 4b) oraz czy i w jakim zakresie możliwy jest transfer oceny rozwiązań laboratoryjnych problemów i zadań do bardziej złożonych i rzeczywistych (Badanie 5). Finalnie, w badaniu interwencyjnym sprawdzę czy i w jakiej mierze treningi zwiększające wiedzę i umiejętności metapoznawcze są skuteczne w kształtowaniu trafności rozpoznawania twórczych rozwiązań (Badanie 6).

Uzyskane dane pozwolą na pogłębienie i usystematyzowanie wiedzy o procesie oceny pomysłów, przy uwzględnieniu relacji między czynnikiem czasu, właściwością zadania i indywidualnych charakterystyk. W konsekwencji rezultaty przyczynią się do opracowania ram teoretycznych, opisujących proces rozpoznawania pomysłów w perspektywie metapoznawczej. Wyniki badań realizowanych w ramach projektu mogą posłużyć także w procesie projektowania metod i narzędzi (treningowych, szkoleniowych) wspierających efektywność rozpoznawania tych rozwiązań, które są nieoczekiwane, a jednocześnie sensowne, pożyteczne i pozytywnie wpływające na nasze życie.